

Гліюпол Інна Михайлівна,
асистент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

УЧАСТЬ У СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ АПЕЛЯЦІЙНОЇ ІНСТАНЦІЇ В РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ

Відповідно до аналізу нинішнього стану правосуддя і «Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки», система правосуддя не виконує, на належному рівні, поставлені перед нею завдання. Одним з основних чинників виникнення такої ситуації в державі, вважається відсутність або недостатній рівень використання можливостей сучасних інформаційних систем, так зване електронне правосуддя [1].

Запровадження електронного правосуддя в Україні є найбільш обговорюваним питанням судового реформування. В сучасному світі інформаційних технологій, судочинство має відповідати реаліям сьогодення та сприяти основним засадам доступності правосуддя. Багато наукових праць було приділено питанням електронного правосуддя, в цілому та окремим його аспектам зокрема.

Державне підприємство «Інформаційні судові системи» у своїй «Концепції електронного суду України» визначає мати та основні завдання «Електронного суду». Такими завданнями окреслено надання можливості громадянину або організації направити до будь-якого суду країни підписану ЕЦП позовну заяву (апеляційну або касаційну скаргу) разом з пакетом супутніх документів за допомогою мережі «Інтернет»; надсилання стороні процесу електронної копії процесуального документу або повістки засобами електронного або мобільного зв'язку (e-mail або SMS); розробка та впровадження універсального формату обміну даними, завдяки якому стане можливою передача справ та документів між автоматизованими системами документообігу суду різних розробників – так звана «загальна шина даних» [2].

Крім того, одним з основних етапів електронного правосуддя є використання інформаційних технологій для проведення судового засідання в режимі відеоконференції. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції» Цивільний процесуальний кодекс України (далі ЦПК) було доповнено ст.158-1 що регулює процесуальний порядок проведення судового засідання в режимі відеоконференції та закріплює можливість особам приймати участь у такому судовому засіданні під час розгляду справ у судах першої, апеляційної, касаційної інстанції та при перегляді справ у Верховному Суді України [3].

Щоб розібратися в тонкощах цього способу проведення судових засідань, слід визначити поняття «відеоконференція». Це телекомунікаційна технологія, що забезпечує одночасну двосторонню передачу, перетворення та представлення інформації на відстані в режимі реального часу. Згадані передача, представлення та перетворення здійснюються завдяки апаратно-програмним засобам. Використання відеоконференції в цивільному процесі має низку переваг. Так, запровадження цього режиму проведення судових засідань спрямоване передусім на модернізацію судового процесу, підвищення оперативності судового розгляду справ і полегшення участі в ньому для сторін. Відеоконференція покликана захистити сторони від надмірного затягування судового процесу, що є однією з найбільших проблем сучасного українського судочинства [4].

Офіційний веб-портал Судової влади України надає перелік апеляційних та місцевих загальних судів, в яких впроваджено систему відеоконференцій. Цей перелік налічує 25 апеляційних судів та 583 місцевих судів загальної юрисдикції різних областей України. Тобто, з моменту закріплення на законодавчому рівні можливості проведення судового засідання в такому режимі, було проведено колосальну роботу по забезпеченню судів необхідними технічними засобами.

Розглядаючи питання проведення судового засідання в режимі відеоконференції в апеляційній інстанції слід зазначити, що норми ст.304 ЦПК закріплюють порядок розгляду справ апеляційним судом за правилами, встановленими для розгляду справи судом першої інстанції, за деякими винятками і доповненнями. На відміну від суду першої інстанції, апеляційний суд у разі неявки сторін або інших осіб, які беруть участь у справі, належним чином повідомлених про час і місце розгляду справи, розглядає справу за відсутністю зазначених осіб.

Однак, існують випадки коли особа просто немає змоги бути присутньою під час розгляду справи, а використання наданого їй права на звернення з клопотанням про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції не завжди закінчується задоволенням. Відсутність законодавчого закріплення підстав для відмови у задоволенні клопотання про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, негативно впливає на вирішення питань щодо участі у таких справах. Учасники процесу нарікають на необґрунтовану відмову і відсутність можливості оскарження таких ухвал.

Аналіз запропонованих визначень дає змогу виокремити такі суттєві ознаки відеоконференції як однієї з інноваційних можливостей спілкування: телекомунікаційна технологія, тобто за участю телекомунікаційних мереж; просторова віддаленість учасників спілкування (в нашому випадку – учасників цивільного процесу); режим реального часу; взаємодія учасників шляхом обміну (передачі, обробки, перетворення та пред-

ставлення) інформацією здійснюється одночасно. Саме ці особливості відеоконференції роблять можливим її застосування без порушення таких базових принципів цивільного процесу, як гласність і відкритість судового розгляду та його безпосередність. Важливою в питаннях участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції є позиція Європейського суду з прав людини, який у своїх рішеннях підтверджував правомірність застосування судами відеоконференцій з'язку з точки зору права осіб, які беруть участь у справі, на правосуддя, яке відповідає вимозі справедливості [5].

В цілому, можна підсумувати, що запровадження можливості участі осіб у судовому засіданні в режимі відеоконференції, являється важливим кроком до наближення держави до європейських стандартів та покращення здійснення електронного правосуддя.

Література:

1. Указ президента України від 20 травня 2015 року «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/276/2015>
2. Концепція електронного суду України. // Державне підприємство «Інформаційні судові системи» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kbs.org.ua/files/koncept_d.pdf
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції». – Відомості Верховної Ради України. – 2013. – №25. – Ст.247
4. Козаков О. Відеоконференції у судовому процесі: за і проти. // Щотижнева інформаційно-правова газета «Правовий тиждень». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=123158>
5. Навроцька Ю.В., Могиляк А.Є. Проблемні питання участі в судовому засіданні в режимі відео конференції: Актуальні проблеми держави і права. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apdp.in.ua/v73/43.pdf>